

ИГОР МАРОЈЕВИЋ

ПРОДАВНИЦА ПОКЛОНА

*Одувек сам осећала потребу за аутистичнијим живоћом.
И не очекујем да ви ћо разумете.*

Алис Манро

Београдски сликар Борис Дабетих био је једини уметник који је са мном лично започео сарадњу. Остале слике које сам продавала у свом лондонском гифтшопу набавио је претходни власник, мој покојни ујак. Дабетих ме назвао и рекао да му је мој контакт дала Ида Перуновић. Ту слатку младу студенткињу Академије „Хедерли” упознала сам на једној од етно-балканских журки на које сам ишла због носталгије.

Дабетих ми је рекао да завршава двоипомесечну лондонску стипендију у једном атељеу у Старој полицијској станици где је направио десетак слика. Продао је само једну, али је његов наступ у Лондону у неку руку био успешан. То би се можда могло искористити за пласман осталих његових радова. Рекао је да је о његовој изложби у Станици, десетак дана након отварања лондонских Олимпијских игара, писало више лондонских штампаних и бар двадесет веб-медија, као и десетак српских. Тада је изложио само слику под насловом *Инвалидна деца на лондонској Олимпијади* (на енглеском језику). Ида и ликовни критичар и њен бивши младић Стив Мичелмор добро су урадили PR-кампању изложбе, потоњи је пласирао неколико кратких најава отварања а у значајном часопису *Maus* штампао и неку врсту приказа изложбе, тј. једне слике. Тако се на Дабетихевој изложби скупило тридесетак људи, укључујући и новинаре. Поводом слике која је семпловала секвенцу контроверзне тачке лекара и медицинских сестара, припадника „National Health Service” на отварању лондонске

Олимпијаде Дабетић је дао неколико интервјуа. У њима је провокативно поредио тачку радника енглеског здравства са слетовима у част покојног лидера Северне Кореје Кима Џонга Ила. Сliku *Инвалидна деца...* је одмах продао. Да је тада имао још таквих, сигурно би увалио још понешто. Урадио их је тек касније, за преостало време стипендије. Понудио их је мени и мојој „галерији”.

Објаснила сам му да не држим никакву галерију него гифт-шоп са разном робом, па и јефтиним сликама не баш познатих аутора. Колико сам видела, такве продавнице поклоне само у Ровињу називају галеријама. Дабетић ми је рекао да му је ОК што излажем непознате сликаре и да, ако желим, дођем истог дана у његов лондонски атеље да видим „робу”. Обећала сам му да хоћу и записала адресу. Сачекала сам крај радног времена и закључала продавницу поклоне. Отишла сам кући, истуширала се и вечерала. После сам водила љубав с Брајаном, клинцем ког сам тада виђала. Кад сам га испратила до врата и опет се истуширала изашла сам до стајалишта аутобуса 225. Имала сам све нејаснију зебњу. Возила сам се само неколико станица: као и Стара полицијска, и моја радња и кућа били су у југоисточном делу Лондона, у Детфорду.

Можда нисам упућена, али слике Бориса Дабетића учиниле су ми се као – неки поуљен стенсил на платну. У извесном смислу су личиле на њега. Збивале су се у дигитализованом амбијенту двадесет првог века, као што се он облачио у складу с духом времена. Говориле су о отуђењу и за невешто око криле нејасну тугу, као што је Дабетић изгледао хладно али и попут неког ко скрива много темперамента ако не и разочарања.

Док смо у атељеу водили пословни разговор с ногу, сазнала сам понешто из његовог живота. Високи и тамнокоси сликар причао је врло мирно, као да је прелазак на личне теме сматрао неизбежним и као да није био у финансијској фрци. Забављао се с Идом са „Хедерлија” па му је она уз помоћ свог бившег дечка и критичара уметности Мичелмора средила стипендију и неку врсту изложбе у Старој полицијској станици и платила израду рекламног материјала. Када је раскинула с Дабетићем рекла му је да се снађе за трошкове транспорта „робе”. Била је ипак толико великодушна да му да мој број телефона. Повратну карту му је поклонила још док су били заједно. Све то ми је рекао а ја њему: да могу да примим његове слике на комисиону продају. Када је чуо да бих за њих могла да му дам у најбољем случају двеста фунти нето по комаду након продаје, Дабетић се сложио.

– Жао ми је што је свота коју вам нудим знатно нижа од истинске вредности ваших слика – рекла сам му и бацила поглед

на *Инвалидну децу на лондонској Олимпијади* која је била продата за хиљаду двеста фунти и још увек у Старој полицијској чекала да купац испуни обећање: плати и преузме је.

– Што нижа свота, то боље – рекао је Дабетић и објаснио да што слике буду јефтиније, то ће он пре доћи до новца. Ионако није могао да их сели у Београд. – Транспорт је много скуп. Насликаћу још таквих. Потпуно сам шворц: много сам потрошио на материјале за слике, а стипендија што се тиче новца није била бог зна шта – нисам чула мање претворног, па ни мање сујетног уметника. – Стипендија ми истиче колико сутра и ваљало би што пре отпремити слике до вас.

Кад су Португалци које сам унајмила, сутра у пола десет ујутро пребацили његове слике комбијем од Станице до мог гифтшопа, између сталажа с дечјим играчкама и кинеских ваза окачила сам две. Остатак слика ставила сам у помоћну просторију.

После три месеца сам за сто педесет фунти продала Дабетићев *Данцинг*. Садржај слике подсећао ме на нешто у Београду што нисам умела да именујем. Приказивала је пијаног старца како игра с младом шанкерком без лица, у бару с излозима пекираних стакала, опремљеном некаквим сребрнкастим, полукомпјутерско-полубарским сајберстолицама. За разлику од шанкерке, али и медицинских сестара, доктора и деце на јединој слици коју је Дабетић продао у Лондону, чича из *Данцинга* је имао лице. На њему су се у исто време оцртавали сексуална жудња и старчево чуђење ономе што је тренутно радио.

Кад сам добила новац за слику, укључила сам Твитер и у интерни претраживач укуцала Bogis Dabetic. Адреса му је била @stencil. Слика је био активан корисник Твитера. Судаћи по броју и садржају постова, фоловера и људи које је пратио (2.138, 2.208 и 1.398), имао је развијен однос према том микроблогерском сервису. Својски сам проучила његов налог. Као аватар је користио дифолтно јаје. У био је ставио само речи „slikar-painter”. Изван the best of-а његових твитова на фавстару, који су имали и по сто педесет фејвова, по тридесетак људи је регуларно фејвовало његове појединачне постове или их ритвитовало, а често је био и меншован. Почела сам да га пратим, а и он мене. Послала сам му DM:

Добро вече, Борисе. Сјајно што сам Вас нашла на твитеру. Тек кад сам продала Вашу слику, видела сам да сам изгубила Вашу email-адресу.

Добро вече, Каџарина. Одлична весѝ! Коју слику сѝе ѝродали?

Данцинг. Извукла сам само 150 фунти нето, надам се да није проблем.

Никакав! Иначе сам бац мислио да Вас за који дан пошражим на твиттеру или FB.

Тамо ме не бисте нашли. За мој укус FB је помало популистички.

Свака друштвена мрежа је, како јој и име говори, популистичка. И то не бац мало.

Рекла бих да TW ипак допушта извештан цинизам, а FB само патетику. FB је епски распрчан док TW допушта само 140 карактера, а мање је више.

Вице не знам је ли ми зора просјодуцна FB-тајпетаика или твиттерацки лоц цинизам. И, мање често значи буквално – мање.

На свакој Вашој слици код мене, доминира фигура неке цуре без лица. Ако Вам је то концепт, да слоган с тим речима окачим уз Ваше слике?

То је био само концепт лондонске фазе. Радим и другачије ствари. Све је то, без обзира на разлике, мање-вице померена аутобиографија.

Где сте Ви ту, Борисе? Нисам Вас приметила у кафићу у Данцингу.

Можда сам некад био у шанкерки. Или она у мени. Или је у мени била нека слична девојка.

Све те јунакиње су сличне. Све су без лица иако имају згодно и младо тело.

Из неких разлога у живоју немам посла ни са врџакињама ни, поштово, старијима од себе.

ОК, мало је касно. Како би Вам одговарало да Вам пошаљем новац? Ни то се нисмо договорили.

Није ми журба, управо ми је улаћен проценат од „Инвалидне деце”, ако се сећаје те слике. Кад тачно долазије у Београд?

Има и једноставнијих питања.

У конјакту смо ја ћемо се договорити. Без бриге. Лаку ноћ, Кајарина.

Лаку ноћ, Борисе.

Добро вече, Кајарина. Само да знаје: кад сам рекао да не бих имао ништа с неком врџакињом, нисам мислио ништа лоше о Вама.

Извините, Борисе, тек сад сам видела ваш синоћњи DM. Не брините, нисам ни мислила да сте мислили ишта лоше јер смех.

Хоћу да кажем, леји сџе. Ниција лично. Из сасвим других разлога обично сџремим много млађим парџнеркама.

Извиније ако сам ѓревице оџворен. Иначе сам заџворен, али услови. Ниџ., војске сам се ослободио због асоџијалности. Званична дијагноза.

Војска мене неизбежно подсећа на оца, мајора у пензији.

Међуџим, услови су ме начинили оџвореним и, чак, ѓримиџивним.

Што значи да имате дистанцу. А ко има дистанцу према свом примитивизму, није примитиван. Да бих избегла сав тај контекст, живим у Лондону.

Мени се дојала умерена клима, честио сиво небо на које су ми се жалили ѓоврајници из Лондона. Не ѓрџим ни ѓројске врућине ни велику хладноћу.

Као ни ја.

Ако већ ѓричамо и о оваквим сџварима, ѓредлажем да ѓређе-мо на мало в.

На шта?

Поздрављам вас џ-).

Ах, да. И ја вас.

Електронска комуникација с Дабетићем, као да је сваког часа ту а да га не видим, дала ми је слободу коју не бих имала да смо причали лицем у лице. Откако је мој вољени ујак Марко умро, у Лондону нисам имала с ким да поделим неке приватне теме.

Он је био кључни човек у мом животу. Године 1945. је емигрирао у Бедфорд као четник. Тамо је прво радио теже физичке послове па се обучио за баштована да би се преселио у Лондон у потрази за послом. Годинама је обрађивао туђе вртове док није купио новац да у кварту пуном незапослених купи скромну кућу од цигле и отвори гифтшоп, да стекне „било шта своје”. Када је умро, наследила сам од њега не само неке клијенте, него и радњу и дом. Иако је Дабетић прва особа с којом сам после ујкине смрти могла отворено да комуницирам, трудила сам се да задржим бар пословни повод за разговор:

Вероватно ћу убрзо у Београд. Могла бих вам донети новац од слике.

Радује ме џио ћеџе ми ѓаре даџи лично. Тј. џио ћу вас ви-деџи.

Морам да дођем. Отац ми је баш лоше. Добио је срчани удар. Волела бих да га видим.

Жао ми је. Је ли код куће или у болници?

Лежи на ВМА, на клиници за кардиологију. Срећом, изгледа да није лоше колико би се очекивало.

Бацц њамо, на исцхој клиници, као медицинска сесцџра ради моја девојка, Дада! Ако зацџреба, можда може да њомоџне?

Ипак се надам да неће требати. Али ОК. Већ имате нову везу? Ова је озбиљна.

Тако сте рекли и за прошлу.

Јесам али њоново џревара, као са Идом.

Изгледа да сте томе баш склони...

Трудим се да у вези дам тах, али ми се не узвраћа. Срећан сам само кад ми се њарира. Мноџо дајем, не и добијам, ња варам. Неверан сам бацц зацџо цџцџо њоцџцџујем везу. Мада цџринк мисли да желим мноџе цуре јер у I. моделу жене који сам уцџознао, мајци, нисам нацџао модел од њоверења.

Бар умете да дефинишете свој однос с мајком. Мој однос с оцем некако се ишчацио откад је он добио висок притисак и јако начете каротиде мада је и раније радио све оно што не желим, као да ми напркоси.

Као и моја мајка мени оцџкад сам оцџао без брацџа а онда и оца. Од средине 90-их, Кацџарина.

У то време је умрла и моја мама, па ужас. У најмању руку, смрти у породици су нам заједничко искуство.

Пре цџоџа, док је мој њокојни оцџац волео млађеџ брацџа али не мајку и мене, а њокојни брацџ само оца, мајци и мени је оцџала само коалиција.

Мало је цџознацџо да ми је њсихијацџар цџојаснио да ме мајка у суцџцџини никад није волела, само њакцџирала са мном.

Можда је обоје могуће. И ја сам пактирала с мајком, али сам је волела.

Психијацџар ми је рекао и да сам кроз њромискуицџеиџ своју одбаченосцџ од мајке и њену лажну љубав њтрансферовао на сваку своју везу.

Отац се променио према мами и мени са ратом... Кад је она умрла, питао ме да прода породичну кућу на Душановцу и купи нам станчић на НБГ.

Бар има укуса. НБГ је мени једини део џрада који у цџословно-рекламерским дисципцџинама 21. века може да се цџакмичи с озбиљним мецџројолама.

Није тата зато хтео да пређе на НБГ, него да би живео међу војним лицима 8-). Чим сам га замолила да не прода кућу, уговорио је купопродају, као да је продајом куће на Душановцу хтео да за казну прода моје детињство а казнио ме што сам више волела мајку од њега.

Кад сам добио посао средњошколског професора ликовног, мајка ми је честитала речима: Још само да пресџанец да се замлађујец њим сликањем!

Мени је отац урадио још гору ствар. Син бившег власника стана у НБГ често је долазио да се распита за пошту. Надао се писму бивше цуре.

Једном га је отац пустио да уђе. Тај дечко, Јордан, изуо се, сео у салону и почео да нам опричава своју последњу велику љубавну причу.

Више бих волео да сазнам неку ващу љубавну причу :).

Једина права се десила пре неких 20 година. Из ње памтим баш мало тога.

Ваљда сџе и у међувремену имали неку љубавну причу?

Једино да вам говорим о неким one night standovima...

Било би њо занимљиво. Волео бих да разговарам с вама о много чему, ња и о сексу.

Можда, кад вам вратим новац који вам дугујем. Кад дођем у Београд. А Јордан се заплакао.

Заплакао се неки ващ крајкоџрајни џарџнер ☺?

Син бившег власника стана. Онда је обрисао сузе и питао нас да му изнајмимо собу. Коју?, питао га ћале. Било коју. Ћале ме питао шта да радимо. Рекла сам му да му не издаје собу. Клигнуо је главом и рекао Јордану да је примљен за подстанара. ОК...

Зато сам накнадно прихватила понуде ујака да се преселим код њега у Лондон. Тако је било. Извините, можда сам вас угњавила. Борисе?

Дабетићу...

Ја лепо рекао да је мање – мање, Катарина. Предлажем да пређемо на Скајп. Ако може без кориштења камере, слаб ми је интернет...

Сутра смо прешли не само на Скајп, него и на њи. Могли смо да само једним разговором продубимо све приче које смо начели у бројним твитерашким порукама од по сто четрдесет словних знака. Испоставило се да је Дабетић у своје време потражио помоћ психијатра због депресије јер је у кратком периоду остао без млађег брата и оца. Његов буразер који се аматерски бавио криминалом, страдао је од професионалаца: црногорске мафије. Одмах за њим, од туге је отишао и отац. Мајку је све то погодило много мање него Дабетића. Рекла му је да би њих двоје, једини преживели чланови породице, морали да се окрену једно другом и забораве прошлост.

Преко Скајпа смо за време тог двочасовног разговора ипак више причали о мени. Дабетић ми је рекао да су му се на први поглед допали моја повученост и изглед: он воли високе девојке кратке црне косе. Из мог одговора било је јасно да се и он мени свидео. Ипак, нисам желела да мешам емоције и посао, а и Дабетић је био старији две године, што ни њему ни мени није одговарало ни за какву везу. Признала сам му да сам ја посла с вршњацима и старијима од себе прекрижила и зато што сам у Београду на крају имала фрустрирајуће емотивне односе. Од десетак типова, углавном вршњака и вајних другара, с већином сам спавала у последње две године свог београдског живота кад ми је однос с оцем био такав да бих сваким поводом преспавала другде, макар код типа за *one night stand*. „Ниједан од тих ликова није ме волео. Али ако ме није волео рођени отац, зашто би неки други мушкарац? Нико од београдских типова није био са мном, него с мојим телом”, рекла сам Дабетићу преко Скајпа: „А и сваки старији лик ме подсећа на оца.” „Као што и мени скоро свака вршњакиња личи на мајку”, одговорио је сликар.

Сутрадан сам средила да ме на послу замени моја нова шема, Мајк. Нисам имала пуно поверење у тог клинца али јесам у Ели, сталну радницу гифтшопа која ће га у мом одсуству надгледати. Спремила сам своту за Дабетићеву слику и за депарац. Мало сам се питала шта да учиним ако на Кардиологији ВМА сретнем Даду, јер по томе што је раскинула с Дабетићем закључила сам да је љубоморна, можда толико да је већ некако сазнала да јој је кћерка њеног пацијента у интензивном контакту с бившим.

Када сам стигла у Београд, тата је био испијен и страшно нервозан. Нисмо се слагали већ више од двадесет година али сада као да му је код мене дословно све дизало притисак, па чак и моја емпатија. Од једног тренутка, пред другим болесницима, својим подстанаром и братом Миљаном који му је на све повлађивао, у соби на дванаестом спрату ВМА тенденциозно је називао Јордана сином и негативно причао о мом ујаку. Ни мртвом му није опростио што је малолетан ушао у четнике и 1945. морао да из политичких разлога емигрира у Енглеску. Тата је Марка замрзео 1991, откако је почео да подржава ретке миротворце и усмерио сав свој презир ка националистима, у којима је видео кривце за распад земље. Не знам да ли због истих разлога, али тада је почео да презире и моју мајку.

Следећи пут и поред лекарових упутстава да не нервирам оца, умешала сам се у његове болничке монологе. Можда зато што сам била напета очекујући да ће наићи Дада. Да скренем пажњу с тога, објаснила сам Јордану, који је такође био у посети,

да се ујка Марко за разлику од оног што мој отац прича, све време дистанцирао од политичких исељеника на Острву.

– Његов новац је умрљан крвљу невиних људи! – добацио ми је тата с болничког кревета кад је чуо шта говорим Јордану.

– Како ти није сметало што нам је деведесетих доносио стотине фунти?

– За то је крива твоја мајка! Као частан човек, ја никад не бих прихватио ни динар од њега!

– С пензијом од две марке, црк’о би од глади! – нисам могла да се суздржим јер је моју мајку практично назвао нечасном.

Отац је, дословно, пљунуо према мени. Пошто се притом нагнуо, из тањира који му је био у крилу испало је и на гумирани под пало парче пите с вишњама коју сам умесила и донела. Подсетила ме на покојну кеву. Колико пута би се, у кухињи са мном, срећна што желим да ме научи да направим неку храну заплакала и почела да ме љуби.

Бришући очи, гледала сам очево лице, накратко смирено и заштићено болешћу. Онда га више нисам видела јер је Јордан стао између нас. Док ме очев цимер прагио до лифта, питала сам га зна ли болничарку Даду. Рекао ми је да је упознао и да је она тренутно на одмору.

Са ВМА сам отишла у кафе „Метро” у Новом Земуну, близу сликарове зграде. Дабетић ме позвао да се видимо тамо. Нисам имала ни времена ни воље да се дотерам за сусрет. Кад сам сликару дала коверту с фунтама, као да је с њом отперјало још нешто. Одједном нас је окружила нека чудна тежина. Да мало релаксирам амбијент, рекла сам му да сам у Лондону срела Мичелмора. Стив му је преко мене поручио да је штета за Дабетићеву каријеру што је напустио Лондон јер је веома талентован, прави савремени сликар. Он би волео да му помогне, али би то било много лакше кад би се Борис преселио у Лондон: није знао како да му се нађе док је овај у Београду.

– Како би то било добро – уздахнуо је Дабетић. – Нисам баш срећан што у Београду децу подучавам нечему што њих уопште не интересује – додао је и питала сам га зашто се онда стварно не пресели у Лондон. Слегнуо је раменима.

Неко време је гледао једну младу девојку која је била стајлингована попут Лејди Гаге у чеднијем издању. Била је у друштву двојице локалних ликова у тренеркама и спортским патикама. Седели су за округлим стакленим столом подупртим ногама од минералног сферичког стакла отпорног на гребање. За таквим претенциозном столом смо седели и Дабетић и ја. По плафону кафеа чији је власник желео да поручи да је имућан биле су окачене

велике сребрнкасте кугле. Лејди Гага се мешала двојници момака у спор на које фудбалске клубове да типују и успут лењо очијукала са Дабетићем. Кад је снимио флерт, као и да Дабетић кришом фотографише њих троје мобилним, дечко Лејди Гаге се издрао. Борис му је рекао да их је снимио грешком и да не жели конфликт. Понудио је да избрише фотографију из мобилног телефона. Тип је тражио да Дабетић обрише фотос и извини се њему и девојци. Сликер се извинио обома и понудио их пићем. Узгред је за мене наручио минералну воду а себи још једну флашицу „Вранца”. Тип је одбио пиће. Када је наше стигло, Дабетић је високо дигао чашу у коју је сипао вино.

– Живели, господо – рекао је Дабетић.

– Какав кретен – промрмљао је друг дечка Лејди Гаге. Можда под утицајем алкохола који је ексирао, Дабетић је устао и рекао:

– Е па, господо, кад већ не може да одлучи разум, нек одлучи лудило!

И типови су устали. Лејди Гага је зазичала. Конобари су прискочили и извели Дабетића напоље. Он је успут поломио неколико чаша и урлао као суманут. Вређао је и конобаре. Ја сам ишла за њим. Кад су се конобари вратили, чули смо како им типови усплахирено траже да закључају сва врата и не пуштају никог унутра.

– Изгледа да мисле да сам наоружан – дахтао је испред кафеа. – И у праву су – извадио је мобилни из фармерки. Геџет је имао уграђено метално шило за куцкање типки и SMS-ова. Завршавало се полулучним заобљењем од пластике које се склапало с ивицом апарата, па се иначе није видело.

– Зашто си уопште снимао те људе? – рекла сам.

– За грађу за слике – рекао је. – Ово је телефон „Htc touch hd” с резолуцијом фотографија од само пет мегапиксела, али у себи крије једино оружје које ни скенери на аеродромима, они радијацијски тунелчићи, не могу да региструју – додао је и замахао шилом свог мобилног.

– И, шта би с тим да су она двојица изашли? – питала сам га.

Одговорио је да би, да су типови из „Метроа” изашли из кафеа, бар једног од њих убо шилом мобилног у врат.

– Твој примитивизам ипак ме превазилази – рекла сам искрено и отишла.

Чим сам се ујутро пробудила, отпутовала сам аутобусом у Мионицу крај Ваљева, да на локалном гробљу одам пошту ујаку из Лондона, много нормалнијем човеку и од Дабетића и мог оца. Ништа о њима двојници тренутно нисам хтела да знам. Довољно ми је било што сам у Мионици морала да видим све преживеле ујаке.

У Лондону ме дочекао проблем због ког сам заборавила Србију. Мајк је последњег дана кад ме је мењао радио другу смену. Тада Ели није могла да дође да га проверава па је он отуђио око двеста педесет фунти дневног пазара. Уценио ме да ће пријавим ли крађу рећи полицији да ме мењао на црно. Некако смо се разјаснили и више ми није правио проблеме. Додуше, није ми ни вратио новац. Баш док сам се опорављала од свега тога, јавио ми се Јордан да ми саопшти да ми је отац умро.

Тата се стресирао око сваке ситнице и стигао га је други и последњи срчани удар. Јордан га је безуспешно омамљивао јаким седативима кришом убаченим у чај од камилице. Изводио га је у шетњу док му је Миљан, који се преселио код њих, спремао нискокалоричне салате. Јордан се старао да тата на време узима моноприл, пресолол, лометазид и, по потреби, катопил и нитроглицерин. Узалуд: мој отац му је издахнуо на рукама. Пре тога му је дао пуномоћ за гомилу ствари, па нисам морала да се упуштам у хитне административне обавезе настале очевом смрћу. Требало је да Јордан среди све, укључујући и сахрану.

Оца смо покопали на Новом бежанијском гробљу где је одавно закупио парцелу. Ожалошћени су били подељени у две групе. Једино смрт мог оца могла је да их окупи на једном месту: били су подељени и за његовог живота. Блиски рођаци са мајчине стране хвалили су мог покојног ујака Марка. Његов брат Милош тихо ме подсетио да моја мајка вероватно не би страдала од астматичног гушења, „у ствари од туге”, да нас мој отац није психички тлачио још од почетка деведесетих, кад је излудео због рата као да није био војно лице: неко чији је позив управо обучавање за рат. Миљан и његова браћа су тврдили како је мој отац био много бољи човек од моје мајке, а „посебно од покојног лондонског четника”. Нисам разумела ни једне, ни друге.

Раки је пришао незвани фотограф. Полароидом је снимао гробаре како спуштају сандук у земљу и мене како плачем. После сваког окидања узео би снимак, трескао га и дувао у њега, да се фотографија брже формира. На крају ми је пришао и понудио ми двадесет фотки димензија 7,5x5cm. Миљан је почео да гледа у Јордана, а он у небо. Ујаци су гледали у правцу запада, као да су се ужелели околине Ваљева. Фотографа са сликама сахране смо гледали једино ја и Дабетић, кога до тада нисам приметила.

– Желиш ли те фотографије, Кајо? – питао ме прилазећи ми.
– Дами нису потребне ваше услуге – добацио је фотографу кад сам одмахнула главом.

Овај је почео да помиње повољне цене, као да је хтео да каже да је сахрана мог оца јефтина. Сликара му се приближио, објаснио

му да сам у жалости и да ми није до ценкања и замолио га да оде. Фотограф је био упоран. Борис га је одгурнуо довољно јако да овај падне, а с њим и апарат и фасцикла, као и, услед гушања, сликаров мобилни. Сагнуо се да га покупи: уплашила сам се да ће да извади оно шило за куцкање дисплеја и убоде фотографа у врат.

Фотограф се није померао. Само је благо и жмиркајући мицао лице ка небу, као да се будио на плажи из сунчања које га је успавало, а не на гробљу од ћушке. Дабетић је изгубио сајбершило у земљи новобеоградског гробља али мобилни му је још радио док је полароид новије генерације издисао од силине пада поред свог власника. Овај је почео да купи исечке умрлица из разних новина који су били испали из његове картонске фасцикле. Испод фотографија мртвих, разнобојним андерлајнерима били су подвучени називи гробља и време сахрана. Свако гробље имало је засебну боју.

Нас неколико смо отишли у стан мог покојног оца. За ту прилику Јордан је био припремио пиће и мезе. Родбину је онерасположио гробљански инцидент па се друштво брзо осуло. Кад су сви напустили стан, остали смо једино Јордан, Дабетић и ја. И Јордан ми се ускоро извинио и рекао ми када имамо заказано читање тестаментa на суду. Онда је отишао.

Кад сам се у вецеу исплакала, ишмркнула и обрисала лице ушла сам у тушкабину. Намазала сам тело Јордановим течним сапуном од акације и кајсије и спрала га тушем. Пре његовог уселења, у нашем купатилу су за такве потребе коришћени сапуни за руке мог оца, јер је он тако наредио. Био је веома штедљив.

Обукла сам се и вратила у дневну собу. Питала сам Дабетића како је сазнао са сахрану мог оца. Рекао ми је да је једна од ретких предности Београда у односу на Лондон лака доступност информација и понудио ми да се прексутра увече орасположимо на рођендану његовог малог брата од ујака. Слегнула сам раменима.

– Не брини, Кет, ова свечаност ће бити... – рекао ми је Дабетић. Размислио је и додао: „другачија.”

Без обзира на неугодан повод, пријало ми је да проводим време са Дабетићем. Осећала сам га као мост између мојих различитих врста живота: као неког ко је чинио финији пол београдске приче, а коју је могао да ми тумачи буде ли потребе, али и да разуме бар неке од мојих лондонских дилема.

Дечји рођендан на који ме позвао слављен је у дорћолском стану његовог ујака, угледног и врло имућног адвоката. Међу гостима била је и Дабетићева мајка. Замишљала сам је као много старију, али била је висока, усправна и дотерана, дуге таласасте

косе недавно фарбане у индигоцрну. Све време ме строго одмеравала, али ја сам се трудила да је игноришем. Међу сликама на зидовима адвокатовог салона била је и једна Дабетићева. По гротескно приказаним женама и мушкарцима одмах сам погодила да је његова. Питала сам га који је наслов слике.

– *Кинески сајберкафе на Новом Београду* – одговорио је индиферентно.

Дабетићев ујак снажно је плеснуо длановима. Кад је наступила тишина, позвао је сина да му приђе. Малени га је послушао. Конобар у ливреји им је приближио тарту на колицима на точкиће. Дечко је дунуо и угасио свих десет свећица с торте. Зачуо се громогласан аплауз. Кад је хистерија мало уминула, тата га је питао:

– Немања! Шта би волео да будеш кад порастеш?

Дечак је без размишљања рекао:

– Целат!

Смех је био не само громогласан него и готово једнодушан, много јачи него кад је Немања одувао свећице. Аплауз, такође. Домаћин је рекао да се његов син само шалио. Те његове речи се у општој буци нису ни чуле.

Домаћин је пијући виски ликовао због успешне тачке изненађења. Слао је тријумфалне гримасе свакој од званица појединачно. Моје лице било је непромочиво на покушаје адвоката и његове сестре да га облију осмехом. Ка вратима сам кренула не поздравивши се ни са ким. Дабетић ме стигао тек испред улаза у зграду. Претпоставила сам да је у међувремену објаснио ујаку и мајци зашто мора да прерано напусти рођенданску прославу.

Дабетић је зауставио такси. Обоје смо сели позади. Рекла сам му да ми се његов ујак није баш допао.

– Не слажем се с тобом што о мом ујаку говориш тако благо – одговорио ми је – јер би мог ујака требало убити.

Неко време смо ћутали док смо се возили ка Дабетићевом стану. Мој ме још увек превише сећао на оца. Пре него што смо стигли, некако сам поверила Дабетићу неке од дилема које су ме изједале:

– Лондон ми се негде и смучио... Имам осећај да сам у њему већ дотакла своје лимите... Али тамо имам мир... А стварно не знам да ли да се вратим у Београд!

– Видиш да си се вратила – рекао је резигнирано, платио и изашао из таксија.

Отишли смо код њега. У кухињи нам је насуо по чашу балантајна. Једва сам гуцнула. Он је цевчио пиће говорећи о смеиси стоицизма и хедонизма као једином начину да се човек

колико-толико избори са лошим стварима које у животу убедљиво преовлађују.

– Стоицизам зато што мораш свашта да трпиш, а ово друго, да би пробала да окупиш и заокружиш ретке лепе ствари у животу. Вечерас смо већ отрпели штошта лошег. Сада се поставља питање: који је преостали начин да се живот бар накратко избори с неугодностима и свеопштом смрћу?

Сам ми је дао одговор: пришао је и ухватио ме за руку. Повео ме у спаваћу собу. Била сам сувише уморна и конфузна да бих се изненадила. Веома нежан, успео је да ме некако опустити. На крају би ми вођење љубави чак и пријало да се нисам сетила покојног оца и осетила огромну грижу савести.

Сутрадан сам се чула са Ели и рекла јој да не знам кад ћу се вратити. Поручила је да не бринем јер је на послу све у реду: девојка из Индије Мамта која је радила уместо мене врло је одговорна. Ели ме обзирно питала како сам. На крају разговора саопштила ми је срећну вест: њена сестра, која је имала четрдесет три године затруднела је са својим дечком природним путем.

Наредних дана Борис и ја смо неколико пута водили љубав. Било је много боље и нежније него први пут, а и била сам спремнија. Није то личило на секс са мојим бившим партнерима који су волели да се простру по жени и навале. За разлику од њих, Борис би легао са стране, наместио тело у положај фетуса и на своје бутине положио моја стопала. Из те позе је могао да наступи љубавно и у исти мах порнографски: да ме свуда милује, помера се у мени час брзо час споро, и гледа ме читава. Пошто ми је годила пажња Борисовог погледа полеглог преко целог мог тела и нежност његових пољубаца и додира, нарочито гребуцкања по клиторису, увек бих доживела бар један оргазам. Он је једном неконтролисано свршио у мени. Извинио ми се због тога али, искрено, није ми засметало.

Била сам му захвална што се труди око мене у кревету, па сам покушавала да му потпуно узвратим пажњу. Био је задовољан учинком:

– Можда је код мог промискуитета ипак ствар у томе – рекао ми је – што су мушкарци програмирани да около сеју, па је сваком од нас потребно више жена. Можда кад бисмо ти и ја били у вези не бих имао потребу да те варам јер би пошто се трудиш за неколико њих сама веза с тобом била промискуитет.

Добро је што се насмејао свом штосу па није могао да примети да сам се постидела.

Неколико дана после првомајских празника, Јордан и ја смо отишли на судско читање тестаментa. Испало је да ми је покојни

отац поручио да би волео да стан који ми је припао наследством не буде продат и да останем да живим у њему. Судија је напоменуо да та сугестија нема правно дејство. Јордан је наследио сву уштеђевину мог покојног оца, динаре у противвредности од око две и по хиљаде евра. Рок за жалбу био је петнаест дана, а ако би она изостала, одлука би аутоматски постала правоснажна. Јордан и ја смо се коректно растали.

Одлучила сам да у Београду покушам да проведем бар још те две недеље. Тако бих тестирала да ли ту могу да издржим после година живота у Лондону. Ако би ми било лоше сачекала бих да последња воља мог оца постане правоснажна, преписала стан на себе и продала га, а онда се вратила. А ако не бих издржала ни те две седмице, правоснажност тестаментa дочекала бих у Енглеској. Постојала је и опција да издам лондонски стан и гифтшоп и да до краја живота будем опет Београђанка, не радећи апсолутно ништа и живећи од ренте. То ми се учинило као добро решење, сем што бих њиме практично испунила очеву последњу жељу. Наравно, оно је долазило у обзир само зато што ми до тада у родном граду није било лоше јер сам време проводила с Борисом. Нисам ни имала с ким другим: све своје пријатеље сам изгубила јер сам се превише интимизовала с њима (а плашило ме је да ми се нешто слично може догодити и са Дабетићем). Са пријатељицама је било другачије: оне су изгубиле саме себе јер су махом покушале да у Београду остану саме а дошле су у животно раздобље када више није могуће родити. Жену која покуша да уради нешто тако нормално за велике западноевропске градове Београд излуди прво питањима „кад ћеш да се удаш?“ родбине, суседа и лоших пријатеља. Жену која не настане на такве провокације и остане сама, у следећој фази дочекује игнорисање, толика хладноћа да се не може победити порицањем стварности која само одваја такву жену од људи који какви год да су још увек признају реалност, а у такве сам се и даље трудила да спадам.

Тог маја је напољу било паклено вруће, што је Борис подносио још горе него ја. Сачекали бисмо да се мало смркне и тек онда изашли у шетњу. Потом бисмо ишли на неки од најдаљих сплавова на Кеју ослобођења, некад све и до „Радетског“. Онда бисмо се преко Старог Земуна вратили до Борисовог стана у Улици Јована Миодраговића.

Једног дана се мало наоблачило па смо изашли већ око четири после подне. Након стотинак метара разочарано смо схватили да су ти облаци само козметички јер су врло мало прикривали сунце. Ништа од умерене климе какву смо обоје волели.

На потезу од Кеја ослобођења преко Старог до Новог Земуна тих дана сам видела неколико просјака. Колико се сећам, у доба моје прве младости такви нису радили свој посао у Земуну, бар не око Главне улице. Некад се просило малтене само у центру Београда. Од свега што се могло регуларно виђати у средишту града, можда је једино то кварило импресију да је Београд метропола. Тада је било срамота да ништа не читаш и слушаш, да не познајеш алтернативну литературу и музику. Све то је већ деценијама смешно непрактично у центру Београда, као и све што није борба за опстанак. У то неки убрајају и пошаст за брендираном одећом, јер ова сиротиња има неке снобовске црте. Тако ми се учинило приликом мог последњег боравка и из разговора с Борисом, али и из неких медијских прилога.

Кад сам се сагнула да пружим десет динара земунском просјаку, који је седео на степеницама испред продавнице здраве хране у Дубровачкој улици, осмотрио је моју руку и рекао:

– Можете ли ми дати још петнаест? Треба ми бар за пола векне хлеба.

– Прилично сте избирљиви за свој посао – нисам могла да прећутим.

По ногама сам осетила пљувачку. И Борис је снимио тај просјаков гест, али је само раширио руке. Као да ни сам није умео да се супротстави толиком лудилу или као да је остао без идеје како да реагује откако је изгубио шило из свог мобилног телефона. Присетила сам се како је покојни тата, на неки начин такође због новца, у болници на самрти пљунуо према мени.

Продужила сам до туристичке агенције „Serbico” чија се бела табла са црним и црвеним словима дискретно видела на оближњој металној бандери за коју је била причвршћена. Након конвенционалног поздрава, плавокоса шездесетогодишња службеница љубазно је понудила Бориса и мене столицама.

– Која дестинација вас занима? – питала је када смо сели.

– Лондон – рекла сам јој.

– Датум?

– Сутра.

– Повратна или у једном правцу?

– Повратак с отвореним датумом.

– Врло добро, колико карата? – рекла је кад је са столице наспрам наших прешла на ону испред компјутера и ставила наочаре.

Дабетић ми је рекао да ме не разуме кад сам га тихо питала да ли да купим две или само једну.

Понудила сам му да се пресели код мене у Лондон. Службеница, која је до тада посматрала монитор компјутера, скренула је поглед према нама. После краћег ћутања Борис је питао од чега бисмо живели. Рекла сам му да је то мој проблем.

Погледао ме зачуђено. Вирнуо је кроз прозор агенције. Напољу је било опет паклено вруће, време какво он није волео. Окренуо се према мени и тражио да ја одлучим.